

Connie Palmen is een literair succes in Spanje. Temidden van de stroom vertalingen uit het Engels geldt zij als een exotische schrijfster. Ook de literaire kritiek ontvangt haar werk positief, al heeft niemand oog voor de vertaling. Een televisiecommentator uitte tijdens de bespreking van *Las Leyes*, de vertaling van *De wetten*, zelfs zijn bewondering voor Palmens uitstekende beheersing van de Spaanse taal.

Germán Patricio Anson (29) kan zelf al niet meer lachen om deze waargebeurde anekdote. Als vaste Spaanse vertaler van Connie Palmen maakt hij al voor de tweede keer de volle twee maanden gebruik van het Vertalershuis. Hij is afkomstig uit Zuid-Spanje, studeerde Nederlands in Madrid en doceert nu Spaans aan de Indiana University in de Verenigde Staten, waar hij tevens werkt aan een dissertatie over de dichter Quevedo. Zijn keuze voor Nederlands werd ingegeven door omstandigheden: 'Als jongen was ik verliefd geworden op een Nederlands meisje, dat met vakantie in Spanje was. Zij bezocht me naderhand nog een keer en in 1987 ben ik liftend naar haar toegereisd. Toen ik in Nijmegen aankwam, bleek ze echter net voor een paar maanden naar Noorwegen te zijn vertrokken. Ik ben gebleven om op haar te wachten, maar de Noorse mannen lieten haar niet meer gaan. Terug in Spanje besloot ik Nederlands te gaan studeren, omdat ik inmiddels al het een en ander van die taal had opgepikt.'

Na zijn studie maakte Patricio Anson een proefvertaling voor uitgeverij Debate, onderdeel van het Planeta-concern. Op grond van dat proefstuk werd hij uit een viertal kandidaten geselecteerd om *De wetten* van Connie Palmen te vertalen. Om het geld hoeft hij het vertaalwerk niet te doen: hij krijgt veertien gulden honorarium per pagina, plus één procent royalty bij verkopen boven de tienduizend exemplaren.

Uit gesprekken met andere vertalers in het Vertalershuis is hem gebleken dat de matige honorering niet voor hem alleen geldt: 'De situatie blijkt vrijwel overal hetzelfde te zijn. Door de slechte betaling is iedereen gedwongen naast zijn vertaalpraktijk ook ander werk te doen. Bovendien krijgen we niet het respect dat auteurs wél krijgen. En dat terwijl ik me geen hulpje van de schrijver voel, maar meer een peetvader of stiefvader van het boek. Mijn verantwoordelijkheid is er een goede en leesbare Spaanse roman van te maken. Dus stop je er veel uren in om een eerste en een tweede versie te schrijven, hele stukken aan vrienden voor te lezen en er net zolang aan te werken tot er geen onhelderheden meer in zitten. Voor de lezer moet je bij het eindresultaat helemaal verdwenen zijn. Het is net als bij voetbal: de scheidsrechter is pas goed als je zijn aanwezigheid niet merkt.'

Na *De wetten* en *De vriendschap* is I.M. nu het derde boek van Palmen dat Patricio Anson vertaalt. In Amsterdam heeft hij tijdens zijn verblijf in het Vertalershuis alle locaties uit het boek bezocht. Bovendien kon hij tal van dingen natrekken die niet in zijn woordenboek te vinden waren: 'Het lastigst zijn niet de moeilijke woorden, maar juist de gewone woorden met verschillende betekenissen. Een zinnetje als "Ik had met hem te doen" bezorgde me bijvoorbeeld hoofdpijn: ik begreep ieder woord, maar niet de uitdrukking. Dat geldt eveneens voor een woord als "boterham": op een boterham zit geen boter en geen ham, want het is een droge snee brood. Daar bestaat in het Spaans geen woord voor. Ook zijn er tal van dingen die voor Nederlanders alledaags zijn, maar voor

Vertalen en het probleem dat alle Nederlanders fietsen

**Het is pas goed
als ze niets
van je merken**

De bezettingsgraad van het Vertalershuis in Amsterdam is 92 procent. Voortdurend zitten er buitenlandse vertalers van Nederlandse boeken om hun problemen met taal- en cultuurgebonden tekstdelen op te lossen. Want waarom zit er eigenlijk geen boter en ham op een boterham?

buitenlanders allerm minst. Zoals we in Spanje ook gek aankijken tegen het feit dat alle Nederlanders fietsen. Bij ons gebruik je een fiets óf wel om te racen, óf wel omdat je geen geld hebt om een gemotoriseerd vervoermiddel te gebruiken.'

Met zijn beheersing van het Nederlands groeit ook de liefde van Patricio Anson voor deze taal: 'Als buitenlander sta ik meer open voor de sensualiteit die in de woorden schuilt dan een Nederlander dat zou kunnen. Voor een welopgeleide Nederlander is zijn taal een gebruiksvoorwerp, waarbij de woorden niet meer zijn dan nummers. Zijn kennis van de taal is groot, maar schept ook afstand. Hij is een gynaecoloog van de woorden, terwijl ik er de seks, de liefde van zie en dus een minnaar ben. Kijk eens naar een prachtig woord als "gespuis", een uitdrukking als "geen gezicht" of een gezegde als "een waarheid als een koe". Man, dat is pure poëzie!'

Vanzelfsprekend heeft de vertaler ook de door hem vertaalde auteur opgezocht. Met een brede grijns bekent hij: 'In zekere zin ben ik enigszins verliefd op Connie Palmen. Als vertaler ben ik de closest reader van haar werk: ik heb iedere alinea zo goed geanalyseerd, dat ik haar manier van denken door en door ken. Op die manier zullen alle vertalers wel een beetje verliefd zijn op hun

auteur. Dat zij een vrouw is, doet er daarbij eigenlijk niet zo toe. Als ik bezig ben met een boek, zie ik dat niet.'

I.M. kreeg in Nederland nogal kritische recensies, maar Patricio Anson vindt het Palmens beste boek tot nog toe: 'Technisch vind ik het bijzonder goed geschreven, vooral de tweede helft, waarin de somberte op een schitterende manier wordt verwoord. Met zijn flashbacks, uitweidingen en gecompliceerde structuur is I.M. het product van een veel ontwikkelder auteur dan *De wetten*, dat veel meer een rechttoe-rechtaan ideeënroman is. Persoonlijk was ik bijzonder geraakt door I.M.: zelf heb ik net een mislukte relatie achter de rug en de verhouding van Ischa met zijn dictatoriale vader leek sterk op mijn relatie met mijn ouders. Die schok, die rouw en ook de onmogelijkheid om de goede momenten te kunnen herbeleven hebben me diep bewogen. Zo zie je dat het er bij literatuur altijd om gaat iets van jezelf terug te vinden. Ik overweeg nu trouwens om mijn uitgever voor te stellen *De dikke man* van Ischa Meijer te gaan vertalen. Ja inderdaad, dat boek heb ik van Connie gekregen.'

ED VAN EEDEN

Het Vertalershuis

Er zijn momenteel Vertalershuizen in het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Zweden, Frankrijk, Duitsland, Slowakije, Spanje, Ierland, Hongarije en Griekenland, terwijl er in Denemarken een in voorbereiding is. In Nederland werd in 1991 een Vertalershuis geopend aan de Anthony van Dyckstraat, door de Vereniging van Letterkundigen in samenwerking met het Literair Produktie- en Vertalingenfonds. Het huis bood ruimte aan twee vertalers. Sinds 1997 is het Vertalershuis aanzienlijk vergroot en geprofessionaliseerd. Er werd een nieuw pand betrokken, met plaats voor vijf vertalers. Vertaler Peter Bergsma werd aangesteld als directeur, met naast hem een administratief medewerker en een huismeester, alledrie in parttime dienstverband. Het Vertalershuis valt nu geheel onder auspiciën van het Produktiefonds.

De bezettingsgraad van het Vertalershuis is in het lopende kalenderjaar 92 procent. Buitenlandse vertalers van Nederlandse literaire boeken sturen een verzoek in voor een verblijf in het Vertalershuis. Het komt echter even vaak voor dat het Vertalershuis zelf vertalers of uitgeverijen in het buitenland benadert. Een absolute voorwaarde daarbij is dat de vertaler beschikt over een contract met de uitgever. Een verblijf in het Vertalershuis duurt minimaal twee weken en maximaal twee maanden. Tijdens dat verblijf ontvangt de vertaler een

beurs van tweeduizend gulden per maand. Een deel daarvan wordt betaald met subsidies van de Europese Commissie.

Vanuit het Vertalershuis worden ook vaktechnische workshops en seminars georganiseerd, zoals recentelijk in Parijs (voor de Franse vertalers van Margriet de Moor en Anna Enquist) en in Straelen (met Duitse vertalers van Kader Abdolah en Abdelkader Benali). Directeur Peter Bergsma is ervan overtuigd dat de investeringen in het Vertalershuis vruchten afwerpen: 'De reacties zijn onverdeeld enthousiast. Een grote groep productieve vertalers, waaronder vooral veel Duitsers, komt regelmatig terug: zij maken ongeveer dertig procent van onze bezetting uit. Dat is van vitaal belang. Nederlands is als middelgrote Europese taal geïsoleerd in de eigen cultuur. Wij kunnen vertalers hier begeleiden als ze feitelijke vragen hebben over teksten, ook naderhand als ze weer thuis zijn. Dan krijgen we een e-mail met de vraag wat Drecht is, of wat "Mascotte 3 x beter" betekent. Om de taalbeheersing van de vertalers te optimaliseren, is de voertaal in het Vertalershuis Nederlands. Vertalers die nog moeite hebben met de actieve beheersing van het Nederlands, stimuleren we om een audiovisuele cursus te volgen, die we dan meefinancieren.'

Het Vertalershuis, Van Breestraat 19, 1071 ZE Amsterdam, tel. 020-4709740, fax 020-4709741, e-mail verthuis@xs4all.nl

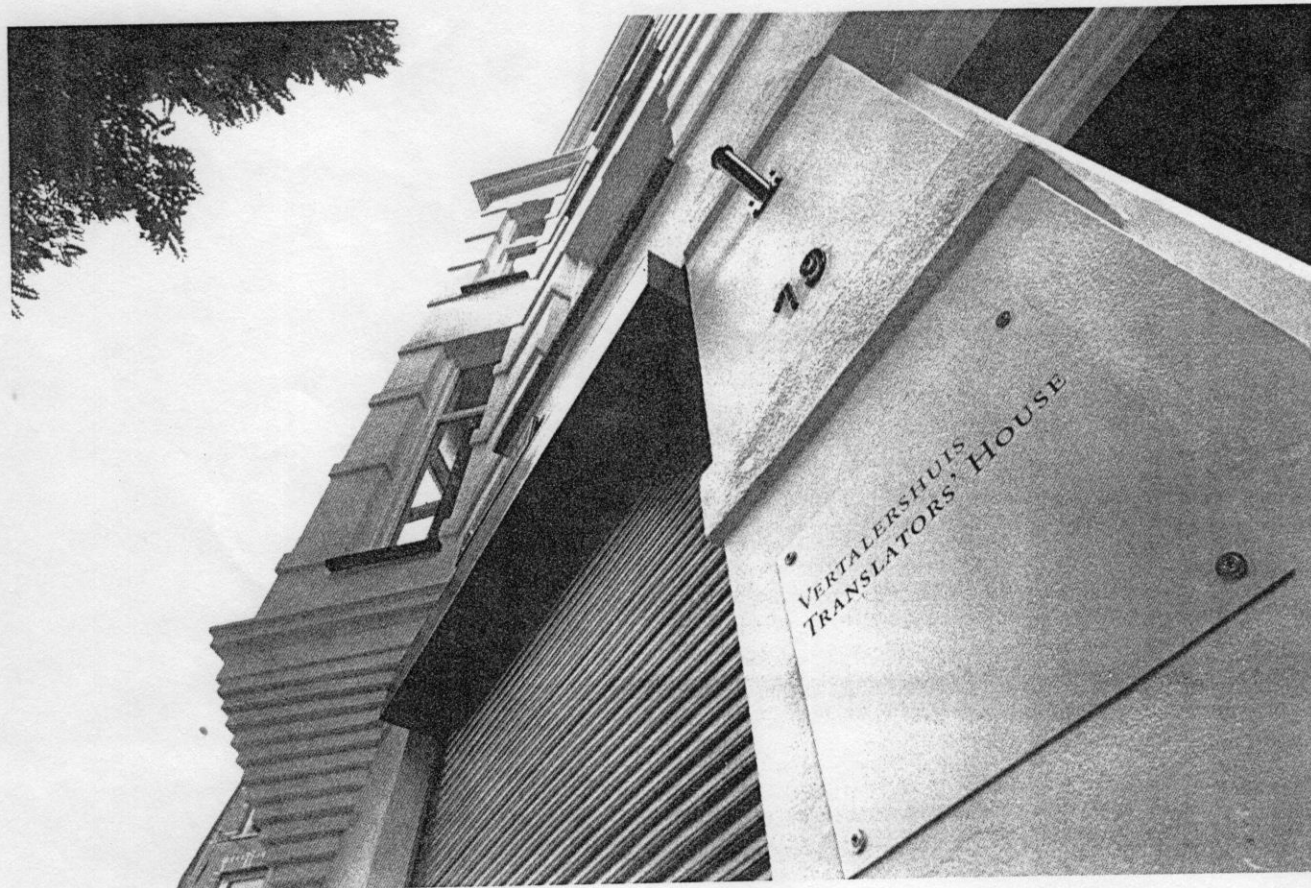

FOTO: GERLINDE DE GEUS